

Прес-реліз

Впровадження екосистемного підходу у розвиток гідроенергетики в країнах Східного партнерства

Київ, 23 грудня 2019 року

Гідроенергетика у країнах Східного партнерства є важливою частиною національних енергосистем та відіграє провідну роль у забезпеченні енергетичної безпеки країн. Гідроенергетика має певні переваги серед яких: генерація електроенергії без викопного палива, відсутність забруднення повітря; використання внутрішніх джерел енергії та відсутність залежності від імпорту палива; можливість покриття пікових навантажень в енергосистемі.

Проте зарегулювання річок, внаслідок будівництва каскадів ГЕС, призвело до відчутної деградації екосистем, відновлення яких вже фактично неможливе. Це, зокрема, стосується таких річок як Дніпро, Дністер, Кура, Раздан, Воротан та інших. Сучасні плани будівництва ГЕС та ГАЕС, на хвилі переходу країн на відновлювані джерела енергії, загрожують знищенням річкових екосистем, які, навпаки, потребують пильної уваги для їх збереження, враховуючи збільшення цінності водних ресурсів і екосистем. Ситуація ускладнюється через відсутність механізму об'єктивної оцінки впливу гідроенергетичних планів та проектів на довкілля.

В рамках проекту «Екосистемний підхід до гідроенергетики: сприяння реалізації європейських вимог до розвитку гідроенергетики в країнах Східної партнерства», що реалізований за підтримки Європейського Союзу, розроблені пропозиції щодо впровадження екосистемного підходу в процедури стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля гідроенергетичних планів, програм і проектів. Учасники проекту – громадські організації 4-х країн Східного партнерства – Азербайджану, Вірменії, Молдови та України, підготовлено **аналітичний документ** присвячений імплементації екосистемного підходу та оцінки екосистемних послуг. Проект привернув увагу громадянського суспільства та був визнаний кращим проектом 2019 р., що реалізується в рамках діяльності Форуму громадянського суспільства Східного партнерства.

Руслан Гаврилюк, голова Національного екологічного центру України, координатор проекту наголошує: *«Стан водних артерій – питання, що є сьогодні наріжним для більшості регіонів світу. Країни Східного партнерства не є винятком. Визначальну роль в погіршенні якості поверхневих вод відіграє зарегулювання, в тому числі і для цілей гідроенергетики. Тому подальший розвиток гідроенергетики потребує ретельної оцінки впливу на довкілля, яка на разі відсутня в країнах Східного партнерства, і в Україні зокрема. Наявні практики проведення стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля здебільшого зосереджуються на впливах на окремі види живих організмів в межах певних ареалів їх існування та не забезпечують об'єктивної оцінки впливу на довкілля в розрізі впливу на екосистеми. В країнах Східного партнерства відсутня нормативно-правова та методична база для застосування екосистемного підходу при оцінюванні впливу на довкілля гідроенергетичних планів, програм та проектів. Екосистемні послуги річок залишаються значною мірою недооціненими, що призводить до їх втрат при реалізації гідроенергетичних проектів. Застосування екосистемного підходу – ідентифікація та оцінка екосистем та їх послуг, попередження їх змін та втрат внаслідок впливу об'єктів гідроенергетики – є інструментом створення збалансованої гідроенергетики».*

Ілля Тромбіцький, виконавчий директор Міжнародної екологічної асоціації охоронців річки «Есо-Тірас»: *«Успіхи у транскордонному управлінні басейном річки Дністер стали можливі завдяки активній і спільній роботі неурядових організацій України і Молдови. Але наслідки впливу гідроенергетичних об'єктів досі залишаються не усвідомленими управліннями. Вони носять не лише екологічний, але й економічний характер – внаслідок руйнування екосистем та втрат їх екосистемних послуг. Застосування екосистемного підходу як інструменту оцінки впливу гідроенергетичних об'єктів на довкілля в контексті транскордонної співпраці дозволить підвищити рівень довіри між сторонами басейну, поглибити та посилити співпрацю».*

Арам Габріелян, Еколого-культурна НУО «Хазер» розповідав: *«В Вірменії внаслідок розвитку малої гідроенергетики нараховується 188 малих ГЕС, які виробляють біля 11 % електроенергії республіки. Але в результаті такого сплеску їх будівництва і експлуатації природні річкові екосистеми в Вірменії втрачені. Малим ГЕС забезпечений високий тариф на продаж електроенергії та гарантовано її купівля енергомережею, але жодним чином не передбачено компенсація втрат екосистем. Суб'єкти гідроенергетики мають оплачувати вартість втрачених в результаті їх діяльності екосистемних послуг».*

Глибокі зміни в екосистемах під впливом гідроенергетики досліджені на прикладі Азербайджану. **Ельчін Султанов**, директор Азербайджанського орнітологічного товариства: *«Бездумне управління водними ресурсами в Азербайджані, зарегулювання таких річок як Кура та Араз призвело до втрат цілої низки цінних водно-болотних угідь в їх заплавах. Як наслідок відбулися кардинальні зміни в орнітологічній обстановці, істотне зменшення популяцій видів птахів, що зимують. Дослідження показують, що птахи можуть служити хорошим індикатором продуктивності водних екосистем, який не вимагає великих витрат, складної спеціальної апаратури і подальшої роботи в лабораторіях».*

Оксана Станкевич-Волосянчук, ГО Екосфера (м. Ужгород): *«Карпатські річки знаходяться під загрозою масового будівництва малих ГЕС. Впровадження процедури оцінки впливу на довкілля за європейськими стандартами дозволила громадськості отримати вільний доступ до матеріалів такої оцінки. Їх аналіз підтвердив відсутність навіть мінімального врахування впливу на екосистеми при проектуванні малих ГЕС. Для адекватної оцінки впливу будь-якої діяльності на довкілля необхідно визначати та оцінювати в грошовому еквіваленті послуги екосистем, які досі вважаються безкоштовними».*

Експерт Національного екологічного центру України **Галина Проців** наголошує на тому, що більшість малих річок ми втратили через значний антропогенний вплив (спрямлення та зарегульованість русел річок, вирубування лісів у водоохоронних зонах, забудова у прибережних захисних смугах, забруднення неочищеними стоками, будівництво та функціонування небезпечних виробництв, будівництво об'єктів малої гідроенергетики тощо), який останніми десятиріччями лише посилювався. Деградація басейнів малих річок через будівництво гідроенергетичних об'єктів та діючі об'єкти гідроенергетики стають причиною загибелі великої річки. Якщо малі річки – капіляри усього водотоку, будуть здоровими, то і велика річка, як кровоносна система усього басейну, буде здоровою. Річки – це кров Землі! Наше завдання – захистити басейн найменшої річки від гідроенергобудови.

Також, один з експертів НЕЦУ **Дмитро Іванов** слушно зауважив, що приклад звіту з оцінки впливу на довкілля Каховської ГЕС-2 є яскравим прикладом ігнорування екосистемного підходу.

Прес-конференція була проведена Національним екологічним центром України в рамках проекту «Екосистемний підхід до гідроенергетики: сприяння реалізації європейських вимог до розвитку гідроенергетики в країнах Східного партнерства».

Проект реалізується через схему Регрантінга-2019 Форуму громадянського суспільства Східного партнерства за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках підтримки громадянського суспільства в регіоні. Його зміст є виключною відповідальністю Національного екологічного центру України та партнерів проекту і не обов'язково відображає точку зору Європейського Союзу.

[Завантажити прес-реліз конференції \(українською\)](#)

[Завантажити прес-реліз конференції \(англійською\)](#)

[Завантажити прес-реліз конференції \(російською\)](#)

[Фотографії – слайд-шоу](#)

[Інформація Національного екологічного центру України](#)